

MIA VEPSÄLÄINEN

Paikallisuus maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen voimavarana

Viime vuosikymmeninä voimakkaasti lisääntynyt fyysinen ja virtuaalinen liikkuvuus ovat mahdollistaneet sen, että voimme reaaliaikaisesti seurata maailman tapahtumia ja olla kanssakäymisissä käytännössä missä päin maailmaa tahansa olevien ihmisten kanssa. Liikkuvuus on luonut tunteen vapaudesta, olemme maailmankansalaisia maailmankylässä – ainakin näennäisesti paikallisista rajoitteista vapaita yksilöitä.

Samalla globalisoitumiskehityksen myötä monet jokapäiväistä arkeamme koskettavista päätöksistä tehdään ylipaikallisesti, globaalilla tai ainakin EU:n tasolla, mikä luo helposti tunteen omien ja paikallisten vaikutusmahdollisuuksien kaventumisesta. Myös kansallista aluepolitiikkaa on kritisoitu kasvukeskusten ulkopuolisen maaseudun unohtamisesta eurooppalaisittain veto-voimaisen pääkaupunkiseudun kehittämisen kustannuksella.

Ylikansallisen päätöksenteon taustalla ovat usein maailmanlaajuisesti tärkeät tavoitteet, kuten ilmaston suojeleminen, ja yhteisillä sopimuksilla pyritään viime kädessä eri maiden kansalaisten tasa-arvoiseen tai oikeudenmukaiseen kohteluun. Päätöksenteon viemisessä kauemmas kohdealueistaan ja -ryhmitään on kuitenkin vaarana paikallistuntemuksen kadottaminen, joka puolestaan voi johtaa ei-toivottuihin vaikutuksiin ja epäoikeudenmukaiselta tuntuviin säädöksiin. Monta kertaa on saanut huomata, että EU-direktiivistä on tullut uusi perkele.

Tässä numerossa julkaistavissa kirjoituksissa ylipaikallisen päätöksenteon ja paikallisuuden suhde on esillä monin tavoin. Nina Hyytiän alue- ja maaseutupoliittisten tukien kohdentumista sekä Olli Lehtosen ja kumppaneiden kasvukeskusten työssäkäyntialueita tarkastelevissa artikkeleissa päädytään käytännössä samaan johtopäätökseen: erityisesti syrjäisempien maaseutualueiden kehittämiseksi tarvitaan paikallista asiantuntemusta, paikalliset olot ja ominaispiirteet tunnistavia kehittämistoimia ja politiikkoja.

Hanna Mela ym. tarjoavat pellonraivauksen politiikkaohjauksen johdonmukaisuusongelmia käsittelevässä katsauksessaan valaisevan esimerkin pai-

kallisen todellisuuden ja ylipaikallisen päätöksenteon kohtaamattomuudesta. Heidän mukaansa osa johdonmukaisuusongelmista liittyy toimijoiden eroihin sekä alueellisiin eroihin ja paikallisiin olosuhteisiin. Niitä voitaisiin vähentää lisäämällä paikallisviranomaisten, eli paikallisten asiantuntijoiden, harkintavaltaa sekä keventämällä ja suuntaamalla sääntelyä vain alueille, joissa sille on tarvetta. Kirjoittajat avaavat ongelman osuvasti: "Alueellinen ja paikallinen joustavuus olisi subsidiariteettiperiaatteen mukaista, mutta käytännössä ajatus törmää maatalous- ja ympäristöpolitiikkaan, joka pyrkii yhdenmukaisuuteen ja yksiselitteisyyteen tukiehdossa ja muussa sääntelyssä."

Paikalliseen päätöksentekoon ja tekemiseen liittyy kuitenkin myös ongelmia. Ossi Heino ja Ari-Veikko Anttiroiko toteavat käänteisiä infrastruktuureja käsittelevässä artikkelissaan, että käyttäjälähtöisesti, paikallisyhteisöjen toimesta tapahtuva toimintojen itseorganisointi voi olla tarpeellinen, joustava ja riittävän kustannustehokas tapa järjestää esimerkiksi haja-asutusalueen vesihuoltoa. Toiminnan laadun ja jatkuvuuden turvaaminen ovat kuitenkin haasteita, joiden ratkaisemiseen tarvitaan julkisen sektorin tukea toimintaedellytysten turvaajana ja kehittäjänä.

Paikallisuuden teemaa sivuavat myös Pellikan ym. artikkeli metsästyskulttuurin muutoksesta ja Hiltusen ym. katsaus kylämökkeilystä. Nämä molemmat aiheet liittyvät maaseudun näkymättömän väestön kysymykseen, jota Pertti Rannikko tarkasteli edellisessä MUA:n numerossa (2/14). Vapaa-ajan asukkaat ja erilaiset luonnon virkistyskäyttäjät ovat nykyään monilla maaseutualueilla paikallisia asukkaita suurempi ja näkyvämpi toimijaryhmä, joka luo oman, usein käytännössä tunnistamattoman, haasteensa ja potentiaalinsa maaseudun kehittämiseksi. Esimerkiksi kun tarvetta erilaisten palveluiden järjestämiselle mietitään eri alueiden väestömääriin perustuen, jää helposti huomiotta se tosiasia, että monien maaseutualueiden todellinen väestömäärä on suuren osan vuotta moninkertainen sen vakituiseen asukaslukuun verrattuna. Sen sijaan, että lähdetään mitoittamaan palveluita ja niiden saavutettavuutta autoituvana pidetyn maaseudun mukaan, voitaisiin hakea uusia mahdollisuuksia ja tapoja täyttää entistä liikkuvamman, moninaisen ja monipaikkaisen, näkymättömän maaseutuväestön tarpeita. Tämä tietysti edellyttää, että näkymätön tehdään ensin näkyväksi esimerkiksi maaseutututkimuksen keinoin.

* * * * *

Tähän päättyy kolmivuotinen päätoimittajuuskauteni Maaseudun uusi aika -lehdessä. Ensi vuonna puikkoihin astuu kokonaan uusi toimitustiimi ja myös itse lehti tulee muuttumaan verkkojulkaisun myötä. Omalta osaltani kiitän nykyistä tiimiä, kaikkia kirjoittajia ja arvioijia sekä teemanumeroiden toimittajia hyvästä yhteistyöstä. Toivottavasti tapaamme vielä maaseutututkimuksen merkeissä.